

# Een klacht is een kans...

Richteren 2:1-12

*“Hij breekt deuren open die voor anderen gesloten blijven. Zonder moeite omzeilt hij tegenstribbelende voorlichters. Hij sleurt directeuren uit hun ivoren torens en eist een redelijke oplossing voor de grote problemen van de kleine man. En boter bij de vis graag.”* (Citaat [www.breekijzer.nl](http://www.breekijzer.nl))

Dit wordt gezegd over Pieter Storms, die op 25 juni 2003 voor het laatst het programma Breekijzer presenteerde op SBS6. Na zo'n 250 uitzendingen in ruim acht jaar kwam er een voorlopig einde aan zijn televisieprogramma. Mensen die het zelf niet voor elkaar kregen om tegen grote bedrijven of onwillige ambtenaren op te boksen, konden Pieter Storms inschakelen om hun beklag te doen en hun gelijk te halen.

Nederlanders zijn goed in klagen en televisiemakers spelen daar graag op in. Bijna elke omroep heeft zijn eigen consumentenprogramma, waar kijkers met hun klachten terecht kunnen. Ik ken zo uit mijn hoofd 'Radar' van de Tros, 'Ook dat nog' van de KRO, 'De kat in de zak' op RTL4 en 'Kassa' bij de Vara.

Ik las laatst op een website over hoe je met klachten om moet gaan een rare uitspraak: *“Hoe meer klachten hoe beter.”* Op het eerste gezicht klopt dat niet. Je kunt toch niet blij zijn met een klacht? Dat is alleen maar heel vervelend! En inderdaad, zo gaan de meeste mensen en bedrijven ook met een klacht om: als iets irritants. Een klager is een zeurpiet die je zo snel mogelijk moet afpoeieren, zodat je weer kunt doorgaan met het echte werk.

Toch blijkt dat niet de juiste manier te zijn. Een klacht is namelijk een uitgelezen gelegenheid om van een ontevreden klant een uiterst tevreden mens te maken. En tevreden klanten zijn heel prettig, nietwaar? Die blijven trouw en zorgen ook nog voor gratis mond-tot-mondreclame. Door een klacht serieus te nemen en goed op te lossen, bind je klanten aan het bedrijf en krijg je een goede naam. Vandaar de uitspraak: *“Een klacht is een kans.”* En dan begrijp je *“Hoe meer klachten hoe beter”* wellicht ook.

Klachten bieden dus kansen voor verbetering. Maar dan moet je als aangeklaagde wel in beweging willen komen: een klacht betekent werk aan de winkel!

In de Bijbel lezen we regelmatig dat God mensen wijst op hun zondige gedrag, bijvoorbeeld door middel van de profeten. Zo'n klacht van God is ook een kans, een kans tot bekering. Hoe reageren mensen daarop? Komen ze in beweging? Soms wel, zoals de bevolking van Ninevé, toen Jona kwam vertellen dat God boos was op de stad en Ninevé wilde verwoesten. Toen bekeerde de hele bevolking zich: ze gingen vasten en trokken rouwgewaden aan. (Jona 3:5-10)

Maar helaas lezen we ook, dat mensen de kans tot verbetering niet aangrijpen. Het is veel makkelijker om in zak en as te gaan zitten over Gods aanklacht, dan om in de benen te komen en er iets aan te gaan doen. Zo ook in het verhaal dat we nu gaan lezen.

Lezen: Richteren 2:1-12

*Toen ging de Engel des HEREN van Gilgal naar Bochim en zeide: Ik heb u uit Egypte doen trekken en gebracht in het land dat Ik uw vaderen onder ede beloofd had, en Ik heb gezegd: Ik zal mijn verbond met u in eeuwigheid niet verbreken, maar gij zult geen verbond sluiten met de bewoners van dit land; hun altaren zult gij afbreken. Doch gij hebt naar mijn stem niet geluisterd. Wat hebt gij gedaan? En Ik heb ook gezegd: Ik zal hen niet voor u uit wegdrijven, maar zij zullen u tot tegenstanders en hun goden u tot een valstrik zijn. Toen de Engel des HEREN deze woorden tot al de Israëlieten gesproken had, verhief het volk zijn stem en weende; daarom noemde men die plaats Bochim. En zij offerden daar aan de HERE. Toen Jozua het volk had laten gaan, waren de Israëlieten heengetrokken, ieder naar zijn erfdeel, om het land in bezit te nemen. Het volk diende de HERE gedurende heel het leven van Jozua en van de oudsten die Jozua overleefden, en die heel het grote werk gezien hadden, dat de HERE voor Israël gedaan had. En Jozua, de zoon van Nun, de knecht des HEREN, stierf, honderd en tien jaar oud; men begroef hem in het gebied van zijn erfdeel te Timnat-cheres, in het gebergte van Efraim, ten noorden van de berg Gaas. Nadat ook dat gehele geslacht tot zijn vaderen vergaderd was, kwam na hen een ander geslacht op, dat de HERE niet kende, noch het werk, dat Hij voor Israël gedaan had. Toen deden de Israëlieten wat kwaad is in de ogen des HEREN en gingen de Baals dienen. Zij verlieten de HERE, de God hunner vaderen, die hen uit het land Egypte geleid had, liepen andere goden achterna uit de goden der volken rondom hen, bogen zich daarvoor neer en krenkten de HERE.*

Jozua was gestorven, de man die Israël uiteindelijk in het beloofde land had gebracht. In Richteren 1 kun je lezen, hoe het de Israëlieten verging bij het veroveren van Kanaän. De eerste vijftien verzen spreken over verslagen Kanaänieten en veroverde gebieden. Het ging haast vanzelf, Israël was sterk en machtig. Het was alsof de daverende klap waarmee de muren van Jericho instortten nog nagalmde in het land. Moeiteloos had God de eerste stad van het beloofde land in hun bezit gegeven. In de naam van die machtige God ben je sterk en kun je alle vijanden aan.

Maar langzamerhand verdween de Geestdrift en daarmee Israëls kracht. Vanaf vers zestien lezen we ineens dat het volk zwakker wordt en niet meer in staat is om de opdracht uit te voeren.

Die opdracht van God was al door Mozes duidelijk aan Israël gegeven: *“Wanneer de HERE, uw God, u in het land gebracht zal hebben, dat gij in bezit gaat nemen, en Hij voor u uit vele volken verdreven zal hebben, (...) dan zult gij hen volkomen met de ban slaan; gij zult met hen geen verbond sluiten en hun geen genade verlenen. Gij zult u ook met hen niet verzwageren; uw dochters zult gij aan hun zonen niet geven, noch hun dochters nemen voor uw zonen; want zij zouden uw zonen van Mij doen afwijken, zodat zij andere goden zouden dienen, en de toorn des HEREN tegen u zou ontbranden en Hij u weldra zou verdelgen. Maar aldus zult gij met hen doen: hun altaren zult gij afbreken, hun gewijde stenen verbrijzelen, hun gewijde palen omhouwen en hun gesneden beelden met vuur verbranden.”* (Deut.7:1-5) *“Gij zult alle plaatsen volkomen vernietigen, waar de volken, wier gebied gij in bezit neemt, hun goden gediend hebben, op hoge bergen en op heuvels en onder elke groene boom. Gij zult hun altaren afbreken, hun gewijde stenen verbrijzelen, hun gewijde palen met vuur verbranden, de gesneden beelden van hun goden omhouwen en hun naam van die plaats doen verdwijnen.”* (Deut.12:2-3)

Maar wat lezen we in Richteren 1:16? *“De zonen van de Keniet, de schoonvader van Mozes, trokken met de Judeeërs van de Palmstad op naar de woestijn van Juda, welke ligt in het Zuiderland bij Arad; zij gingen er onder de bevolking wonen.”* Dat betekent dus, dat de bevolking niet verjaagd werd. Israël ging gewoon onder de Kanaänieten wonen.

Vanaf dit vers komen er steeds meer signalen, dat het niet meer goed ging met Gods volk. De stam Juda *“was niet in staat de bewoners van de vlakte te verdrijven, want dezen hadden ijzeren strijdswagens.”* (vs.19) *“De Benjaminiten hebben de Jebusieten, de bewoners van Jeruzalem, niet verdreven, zodat de Jebusieten bij de Benjaminiten in Jeruzalem zijn blijven wonen tot op de huidige dag.”* (vs.21)

En vanaf vers 27 is het één lange treurzang van mislukkingen: *“Manasse heeft de inwoners (...) niet verdreven, (...) zodat de Kanaänieten erin slaagden in die streek te blijven wonen. Toen Israël sterk geworden was, verplichtte het de Kanaänieten wel tot herendienst, maar verdreven heeft het hen niet. Ook Efraim heeft de Kanaänieten (...) niet verdreven, zodat de Kanaänieten in hun midden bleven wonen (...). Zebulon heeft de inwoners (...) niet verdreven, zodat de Kanaänieten in hun midden bleven wonen, al werden zij tot herendienst verplicht. Aser heeft de inwoners (...) niet verdreven (...) zodat de Aserieten woonden te midden der Kanaänieten, die er inheems waren, want zij verdreven hen niet. Naftali heeft de inwoners (...) niet verdreven, zodat zij woonden te midden der Kanaänieten (...) De Amorieten drongen de Daniëten het gebergte in, want zij lieten hun niet toe in de vlakte af te dalen, en de Amorieten slaagden erin te blijven wonen (...).”*

Van Gods opdracht kwam niet veel meer terecht. Overal in het land woonden nog heidense volken en dus bleven ook de offerhoogtes en aan afgoden gewijde plaatsen bestaan. Hoe reageerde God hier op?

De Here komt uit Gilgal en zoekt het volk op bij een onbekende plaats, die later Bochim genoemd werd. Hij klaagt het volk aan: *“Wat hebt gij gedaan?”* Hij wijst Israël op zijn grote liefde: Hij heeft hen verlost uit het slavenbestaan in Egypte en een eeuwig verbond met hen gesloten.

God is trouw geweest, maar wat heeft Israël gedaan? Ze zijn nalatig geweest, de opdracht is niet uitgevoerd. Israël heeft niet goed geluisterd, want de bewoners van Kanaän en hun altaren zijn nog aanwezig in het land. Vervolgens krijgen de Israëlieten de straf te horen: *“zij zullen u tot tegenstanders en hun goden u tot een valstrik zijn.”*

Je leest er snel overheen, maar het is veelzeggend dat de Engel des Heren uit Gilgal kwam. Gilgal, waar kennen we deze plaats van? In Jozua 4 en 5 lezen we er uitgebreid over. Het volk heeft zich na de wonderlijke doortocht door de Jordaan bij Gilgal gelegerd. Daar werden twaalf stenen opgericht als gedenkteken aan het wonder dat de Here een pad door de rivier maakte. Door dit gedenkteken zouden alle volken der aarde weten, *“dat de hand des Heren sterk is en zij de Here, uw God, al de dagen zouden vrezen.”* (Joz:4:24)

- Daar bij Gilgal werd voor het eerst sinds de uittocht uit Egypte weer het Pascha gevierd, het feest van de voorbijgang, de redding door het bloed aan de deur. Door bloed van een lammetje aan de deurposten te smeren, ontkwam Israël aan de wraak van de verderfengel die door Egypte ging om de eerstgeborenen te doden.
- Daar bij Gilgal werden de mannen en jongetjes besneden, als teken van het verbond met Abraham. Het volk dat in Kanaän binnentrok was in de woestijn geboren en al die tijd was niemand besneden. Maar nu werd dat in één keer goedgemaakt. Het was een groot feest van verbondshernieuwing, een geweldige geestelijke overwinning: we staan in het beloofde land en dat hebben we aan onze trouwe Verbondsgod te danken. Nu was bij elke man en elk jongetje weer te zien, dat God zich een volk heeft uitverkoren. Israël is een uniek volk en dat werd weer zichtbaar door de besnijdenis en het Paasfeest. Israël was weer een vrij volk, zo vrij als Abraham was. Door de redding uit Egypte was de smaad van het slavenbestaan voorbij.

*“En de Here zeide tot Jozua: Heden heb ik de smaad van Egypte van ulieden afgewenteld. Daarom noemt men die plaats Gilgal...”* (Joz. 5:9) Gilgal betekent letterlijk ‘wiel’. Een wiel draait rond en rond, wentelt zich. Daarom is het zo’n mooie naam bij deze gebeurtenis: de smaad wordt afgewenteld.

Het is een keerpunt in de geschiedenis van Israël: een omwenteling van slaaf naar vrij, van bijwoner in Egypte naar inwoner van Kanaän. Wat een prachtig begin van de inbezitting van het land! Israël kon opnieuw aan God toegewijd aan deze taak beginnen.

De Engel des Heren kwam uit Gilgal. Dat is nu toch wel erg veelbetekenend geworden! Vanuit de plaats waar het verbond hernieuwd werd en waar de geschiedenis een wending nam, komt God en klaagt zijn volk aan. Wat is er van jullie Geestdrift geworden? *“Wat hebt gij gedaan?”*

Wat was Israëls antwoord op deze vraag? Bekering? Hernieuwing? Terug naar Gilgal? Nee! Israël zag de klacht van God niet als een kans om zich opnieuw aan Hem te wijden. Het volk verhief zijn stem en weende. Huilen, dát was de reactie – zo hartverscheurend huilen, dat de plaats waar het gebeurde er naar genoemd werd: Bochim, dat betekent ‘wenenden’.

Maar waarom huilde het volk? Natuurlijk uit berouw, maar hoe diep zat dat? Er werd geofferd, maar wat betekende dat? De Israëlieten huilden vanwege de straf en niet omdat ze heel diep beseften wat ze God hadden aangedaan. Hoe kan ik dat zo hard zeggen? Omdat we nergens lezen, dat het volk zich echt bekeerde. We zijn aan het begin van het boek Richteren en er volgen nog 19 hoofdstukken vol verhalen over afgodendienst. Aan het einde van het boek luidt dan ook de dieptrieste conclusie: *“ieder deed wat goed was in zijn ogen.”* (Richt.21:25)

Nee, Israël heeft de klacht van God niet opgevat als een kans om te verbeteren. Een gemiste kans... Want bij Gilgal had het volk de twaalf stenen kunnen zien, die spreken van Gods machtige daden tijdens de uittocht uit Egypte en de intocht in het beloofde land. Daar had het terug kunnen denken aan de vernieuwing van het verbond door de besnijdenis en de viering van het Pascha. Dan waren de verhalen over de plagen in Egypte weer verteld, de verhalen over Mozes en Aäron, de verhalen over de wonderen in de woestijn. Dan was misschien dat gevoel weer teruggekomen, het gevoel dat je met zo’n machtige God alles aan kunt.

Maar... Israël kwam niet in beweging en ging niet terug naar Gilgal. De verhalen over de machtige God van Israël klonken niet meer. Er groeide een generatie op, die *“de Here niet kende, nog het werk, dat Hij voor Israël gedaan had.”* Dat kan alleen gebeuren, als de verhalen verstommen. Of als er wel werd verteld, maar niet meer voorgeleefd. Kinderen leerden niet meer rekening te houden met de geboden van de levende Heer, hún God.

Dat was de tweede gemiste kans: de opvoeding van de kinderen. Het evangelie moet gehóórd worden door het te vertellen; het evangelie moet gezíén worden door het voor te leven. Maar in plaats daarvan hoorden en zagen de kinderen wat de volken om hen heen deden. *“Toen deden de Israëlieten wat kwaad is in de ogen des HEREN en gingen de Baals dienen. Zij verlieten de HERE, de God hunner vaders, die hen uit het land Egypte geleid had, liepen andere goden achterna uit de goden der volken rondom hen, bogen zich daarvoor neer en krenkten de HERE.”*

Israël ging hetzelfde doen wat de inwoners van Kanaän deden. Ze werden wereldgelijkvormig. En dat was alweer een gemiste kans: de kans om te getuigen van de levende God tegenover de heidenen met hun dode beelden. Jammer, dat Israël de klacht van God niet omzette in daden van vernieuwing en verbetering. Een klacht is een kans, maar je moet de kans wel pakken! Een gemiste kans is toch zonde...

Wat moeten wij met dit verhaal? Ik denk dat we er veel van kunnen leren. Terugdenken aan de omwenteling van Gilgal is voor ons zoiets als terugdenken aan de omwenteling aan het kruis. Jezus wentelde daar op Golgotha de smaad van onze zonden van ons af. Uit liefde verlost Hij ons uit het slavenbestaan van de zonde. Terug naar Gilgal is voor ons terug naar Golgotha! Als je gezondigd hebt, kun je altijd terug naar deze plek waar voor ons de grote ommekeer plaatsvond.

Paulus schrijft in zijn brief aan de gemeente te Colosse over de omwenteling in ons leven en verbindt dat aan een geestelijke besnijdenis: *“In Hem (Jezus) zijt gij ook met een besnijdenis, die geen werk van mensenhanden is, besneden door het afleggen van het lichaam des vleses, in de besnijdenis van Christus, daar gij met Hem begraven zijt in de doop. In Hem zijt gij ook medeopgewekt door het geloof aan de werking Gods, die Hem uit de doden heeft opgewekt. Ook u heeft Hij, hoewel gij dood waart door uw overtredingen en onbesnedenheid naar het vlees, levend gemaakt met Hem, toen Hij ons al onze overtredingen kwijtschold, door het bewijsstuk uit te wissen, dat door zijn inzetten tegen ons getuigde en ons bedreigde. En dat heeft Hij weggedaan door het aan het kruis te nagelen: Hij heeft de overheden en machten ontwapend en openlijk tentoongesteld en zo over hen gezegevierd.”* (Col.2:11-15)

Jezus heeft de smaad van onze overtredingen van ons afgewenteld en op zich genomen. Hij heeft ons bevrijd uit de slavernij van de overheden en machten, dat zijn de demonen. Hij zette de wereld voor ons op de kop: van dood werden we levend, van schuldenaren werden we schuldelozen, de wet heeft plaatsgemaakt voor genade. Onze besnijdenis betekent dat we het vleselijke, oude, zondige leven afleggen. Zoals Israël door de besnijdenis afgesneden werd van de heidenen, zijn wij door ons geloof afgesneden van de wereld. (vgl. 1Petr.2:24)

Golgotha vervult dus dezelfde rol als Gilgal: het is de plek, waar we het feest van de voorbijgang mogen vieren. Het bloed van het Paaslam heeft ons gered van de verderfengel; de eeuwige dood gaat aan ons voorbij. (Openb.20:6)

Als wij nu zondigen, mogen we teruggaan naar het kruis van Golgotha en beseffen, dat Jezus uit liefde voor al onze zonden gestorven is. Daar aan de voet van het kruis mag je weten, dat het bewijsstuk van onze schuld is uitgewist, zodat je weer opnieuw kunt beginnen. Daarop mag je berouwvol een beroep doen als je je zonden belijdt: *“...als iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de rechtvaardige; en Hij is een verzoening voor onze zonden en niet alleen voor de onze, maar ook voor die der gehele wereld.”* (1Joh.2:1-2)

Soms als ik de Bijbel lees en Gods aanklachten tegen Israël op me laat inwerken, voelt het alsof Hij door Israël heen ook ons aanklaagt. (vgl. 1Cor.10:6) Benutten wij dan onze kansen? De kansen van bekering? De kansen die de opvoeding biedt? De kansen om een getuige te zijn voor de mensen om ons heen?

We mogen altijd terug naar het kruis om onszelf opnieuw aan God te wijden. En we kunnen het verder vertellen aan de kinderen en het ze voorleven. Dan groeit een generatie op die de Here kent, een generatie die heeft gezien en geleerd, wat een persoonlijke relatie met God inhoudt. En we kunnen het de mensen om ons heen vertellen, die niet weten Wie de God van Israël is. Dan ben je net als één van die twaalf stenen bij Gilgal, die daar stonden en getuigden, dat Israëls God een almachtige God van liefde, genade en wonderen is. Een God die de smaad van de zonde wil afwentelen van iedereen die Zijn klacht serieus neemt en teruggaat naar Golgotha. Benut je kansen!

Amen

Amersfoort, 6 juli 2003

---

mogelijke liederen:

414 – U zond Uw Zoon, onschuldig, rein

→ onze smaad werd op Hem geladen, Hij is ons Paaslam

441 – De kracht van Jezus is wondergroot

→ door zijn dood werd alles voor mij nieuw, de wereld werd op z'n kop gezet

371 – Heer, U gaf aan mij uw vreugdeolie

→ door Jezus offer van liefde heeft ons leven een wending gekregen van verdriet naar vreugde